

Utbildning och samhällsservice

Definition

Följande lokaler ryms inom begreppet "Utbildning och samhällsservice":

- Förskolor och skolor
- Vårdboenden av olika slag (boende utifrån LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade), boende utifrån SoL (Socialtjänstlagen), exempelvis HVB-hem, utslussnings- och anvisningslägenheter eller bostäder för personer med social problematik). Vårdcentraler och sjukhus.
- Räddningstjänst och polis

Nuläge, styrkor och svagheter på kommunnivå (SWOT)

Utbildning

Kommunens verksamhet för barn och ungdomar omfattar i nuläget förskola, grundskola (F-9) och gymnasieskola, fritidshem, fritidslokaler, idrottslokaler med mera. Campus bedriver vuxenutbildning som omfattar högskole/universitetsutbildning på plats och på distans samt yrkesförberedande utbildning. På Skavsta finns yrkesförberedande flygmekanikerutbildning.

Den framtida planeringen av verksamhet för barn och ungdom kräver flexibla lösningar beroende på att antalet barn i olika åldersklasser och upptagningsområden kommer att variera kraftigt. Från år 2015 till år 2040 beräknas antalet förskolebarn öka med cirka 1101, antalet grundskoleelever i F-6 respektive 7-9 med cirka 1839 respektive 1128 samt antalet gymnasieelever med cirka 1303. Cirka tre av fyra elever väljer i dag den grundskola som ligger närmast hemmet.

Men planeringen av det framtida behovet av skolor och barnomsorg påverkas inte bara av förändringarna i åldersstrukturen, utan även av att antalet skolor i privat regi och möjlighet att fritt välja skola gör det svårt att uppskatta behoven i olika områden. Även antalet friskolor, som idag finns på både grundskole- och gymnasienivå, påverkar planeringen. Därför måste verksamheten kontinuerligt följa upp hur elevunderlaget utvecklas.

Beskrivningarna och ställningstagandena i detta kapitel omfattar både skolor i kommunal som privat regi.

Förskolor (antal platser 2018):

- Det finns 38 kommunala förskolor i Nyköpings kommun samt 17 som drivs i privat regi. Dessutom finns pedagogisk omsorg på två ställen i kommunen.
- Av dessa 38 kommunala förskolor finns det 13 förskolor på landsbygden. Dessa 13 förskolor har tillsammans ca 825 platser.
- Inom Nyköpings centralort inkl. Oppeby och Arnö finns då de resterande 25 förskolorna de har tillsammans en kapacitet på ca 1700 platser.
- De fristående förskolorna som är 17 st finns 7 st på landsbygden och 10 st finns inom centralorten. Kapacitet för dessa är idag inte redovisad exakt men ligger på cirka 600 platser.

Skolor (antal platser 2018):

- Det finns 29 stycken låg- och mellanstadieskolor (så kallade f-6-skolor) i Nyköpings kommun. Av dessa är 21 kommunala och 8 stycken bedrivs i privat regi. Antal platser:
  - ca 2250 platser i kommunal verksamhet
  - ca 850 platser i friskolor
- Det finns ett kommunalt högstadium i Nyköpings kommun. Av de 8 fristående f-6-skolorna som bedrivs i privat regi har sex stycken även högstadieskolor. Antal platser:
  - ca 1400 platser i kommunal verksamhet
  - ca 650 platser i friskolor
- Det finns tre kommunala gymnasier i Nyköpings kommun: Nyköpings gymnasium (i denna ingår RIG (kanot)), NIU (Allmänna idrotter) och Flygteknik Technical Training). Antal platser: ca 1750 platser i kommunal verksamhet
- Sex gymnasier bedrivs i privat regi (ETG – Elteknikbranschens Gymnasium, Framtidsgymnasiet, Nyköping Strand Utbildningscentrum, LBS – kreativa gymnasiet, Nyköpings Enskilda Gymnasium och Realgymnasiet). Dessutom finns Öknaskolan som är ett naturbruksgymnasium, med riksintag som bedrivs i Landstinget regi. Antal platser: ca +800, osäker siffra pga. att endast Nyköpings ungdomar finns i kommunens redovisning.

Det finns kapacitet (överskott på platser) i skolor och förskolor inom flera orter på landsbygden, till exempel Tystberga, Jönåker och Råby. Däremot finns det i tätorten och centrum ett underskott på platser och därmed ett behov av att tillskapa flera platser inom förskola och skola. Huvudsakligen gäller detta inom de centrala delarna av Nyköping, samt de sydöstra och nordöstra delarna av centrum. Likaså finns det planer för byggnationer av huvudsakligen villor i Svalsta och Bergshammar där det inte finns kapacitet i form av platser i förskola och skola.

Sjukvård

Prognoserna över den demografiska utvecklingen visar att andelen äldre kommer att öka och därmed ökar omsorgsbehovet. Antalet ensamhushåll ökar och behovet av omvårdnad är oftast större för den som bor ensam. Ökningen av antal personer i åldern 65–79 år kommer sannolikt att påverka bostadsmarknaden. Efterfrågan av mer anpassade boenden för äldre kommer att öka och nya boendeformer behöver utvecklas. En rad faktorer påverkar behoven i framtidens äldrevård, såsom medicinsk utveckling, hjälpmedel och tillgänglighet och utvecklingen bör följas noggrant.

Även behovet av fler platser för funktionsnedsatta personer och personer som har svårt att själv anskaffa sig ett boende förväntas öka i en högre takt. Några viktiga faktorer är behov av tillgång till trygghet, avgränsad utemiljö, närhet till service och kommunikationer.

LSS-boenden (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade)

I denna grupp finns:

- Gruppboenden (boendet är samlat på ett ställe, 4–6 boende. Antal platser: 67, uppdelade på 13 verksamheter.
- Serviceboenden (lägenheter oftast integrerade i flerbostadshus placerade i kommunens centralort). Individerna har mindre omvårdnadsbehov än de individer som bor i gruppboenden). Antal platser: 89, uppdelade på 9 verksamheter, varav 7 platser är träningsboende i en verksamhet.
- Korttidsboende för barn och vuxna med funktionshinder. Antal platser 12, uppdelade på tre verksamheter.
- Fritidsverksamhet (korttidstillsyn) för ungdomar 13–21 år med funktionshinder. Antal inskrivna ungdomar är 24 st. uppdelade på två verksamheter.

SoL-boenden (Socialtjänstlagen)

I denna grupp finns:

- SÄBO (särskilt boende som innefattar äldreboenden, demensboenden, korttids- och växelboenden). Antal platser: 641, uppdelade på 11 verksamheter.
- Socialpsykiatri. Antal platser: 39, uppdelade på 5 verksamheter.

HVB-hem (Socialtjänstlagen)

- Hem för vård eller boende, HVB, är en verksamhet som bedriver behandling eller är inriktad på omvårdnad, stöd eller fostran. Kan exempelvis inrikta sig på missbruksproblematik eller rikta sig till ensamkommande barn. Antal platser: 43, uppdelade på tre verksamheter på Hemgårdsområdet.

Utslussnings- och anvisningslägenheter

- Utslussningslägenheter kan liknas med ett träningsboende.
Antal utslussningslägenheter: 25, placerade på 18 platser inom centralorten.
- Anvisningslägenheter kräver inte biståndsbeslut och ska vara ett alternativ till bostadsanpassning i nuvarande bostad.
Antal anvisningslägenheter: 35, placerade hos tre privata fastighetsägare på tre olika platser.
- Bostäder för personer med social problematik avser bostäder för anvisade flyktingar, akut hemlösa och andra personer som av olika anledningar inte kan tillförska sig en egen lägenhet. **Antal?**

Sex vårdcentraler finns geografiskt utspridda i kommunen; Bagaregatan, Bergus Care, Din Vårdcentral, Ekensberg, Stadsfjärden och Åsidan. De bedrivs i landstingets regi eller i privat regi.

Behov av nya vård- och omsorgsplatser fram till 2040 ser enligt prognoserna ut som följer (nuläge 2018 i parentes):

- Äldre-, demens- och korttidsboende, SoL: + 275 st. (641 st.)
- Serviceboende, SoL: + 92 st. (39 st.)
- Övriga bostäder (exempelvis kommunkontrakt): + 800 st.
- Gruppboende, LSS: + 90 st. (67 st.)
- Serviceboende, LSS: + 60 st. (89 st.)
- Träningsboende, LSS: + 69 st. (7 st.)

Det finns inga planer på nya vårdcentraler eller sjukhus. Däremot bygger Landstinget om Nyköpings lasarett och skapar en ny akutmottagning, ny operationsavdelning och ny huvudentré. Detta ska stå färdigt år 2020.

Övrig samhällsservice

Räddningstjänsten

Sörmlandskustens räddningstjänsten har en brandstation som ligger vid Jägarhållet, i närheten av E4:an. Det är en heltidsstation där det finns medarbetare med jour. Förutom räddningstjänsten finns här även Nyköpings kommuns samordningscentral för bland annat trygghetslarm, jursjuksköterskor, hemtjänstens nattpatrull och larmpatrull.

Räddningstjänsten har en beredskapsstation i ett industriområde mitt i Vrena. Utanför kommungränsen har Sörmlandskustens räddningstjänst även beredskapsstationer i Oxelösund, Trosa och Gnesta.

Utöver personal i beredskap eller jour finns resurser i form av räddningsvårn/frivillig brandkår i:

- Gåsinge (Gnesta)
- Kila
- Nävekvarn - station med FiP (förste insatsperson)
- Tystberga

Det finns även industriräddningstjänst vid SSAB i Oxelösund och Studsvik samt flygplatsräddningstjänst vid Stockholm Skavsta flygplats. Dessa styrkor får utbildning av Sörmlandskustens räddningstjänst men är inte en formell del av räddningsorganisationen. Räddningschefen är dock även flygplatsräddningschef på Skavsta.

Vad gäller markanvändningen framöver så finns det inga behov inom Nyköping tätort. Däremot finns det behov att ta höjd för mark till räddningstjänstens anläggningar i följande områden:

1. Björshult där Räddningstjänsten har ett övningsfält. Det finns behov av att inom en snar framtid behöva expandera och utveckla anläggningen.
2. Stigtomta där Räddningstjänsten inte har någon närvaro idag. Detta kommer kräva en strategisk placerad bit mark för uppförandet av en mindre station.
3. Inom Kila, Vrena och Nävekvarn finns verksamheten idag i privatägda lokaler/fastigheter. Där finns ett behov av att bli självförsörjande (kommunalägd mark) vad gäller fastigheter och byggnader.

Polisen

Polisen tillsammans med åklagare, tingsrätt och häkte finns i dagsläget centralt i Nyköping på Folkungavägen. Det var tidigare detaljplanelagt som industriområde men det är nu omgjort till bostadsområde. Detta gör att det är svårt att upprätthålla den säkerhetsklass som krävs för polisens och tingsrättens verksamheter och det har därför inletts ett arbete att titta på möjliga andra lokaliseringar av verksamheten.

Närhet mellan polis, åklagare, häkte och tingsrätt höjer säkerheten samtidigt som man åstadkommer stora besparingar i tid och pengar. Risken för fritagningsförsök eller rymningar i samband med överföringar minskar drastiskt. Med rättskedjans olika instanser i anslutning till varandra frigörs värdefull arbetstid som polisen kan ägna åt att förebygga eller beivra ny brottslighet.

De behov som finns i form av ny lokalisering är plats som är belägen nära större väg, i.e. E4:an. Bland annat skulle detta underlätta den funktion Nyköping har fått som "omlastningsplats" när det handlar om transporter av klienter mellan domstol, häkte och anstalt (även transporter för Polisens och Migrationsverkets räkning).

Förslag på lokalisering avvaktas till dess beslut fattas inom polisen kring när en flytt behöver ske och hur många olika funktioner som kan tänkas inbegripas.

Målbild på generell nivå

En hållbar utveckling av kommunens samhällsservice i form av utbildning, sjukvård, räddningstjänst och polis främjas genom att

- säkerställa en hållbar markanvändning där särskilt värdefulla miljöer bevaras
- tillgängliggöra lokaler och anläggningar för utbildning och samhällsservice för olika grupper av människor
- I samband med stadsdelsutveckling beaktas samhällservicens potential att förena närliggande stadsdelar. Dessa kan bidra till att förena stadsdelar genom att funktioner placeras i övergångszoner eller mellan närliggande områden
- Målbild: Alla människor i kommunen ska ha tillgång till utbildning och sjukvård och det ska vara möjligt att kunna ta sig till platser där funktionerna finns på ett bra sätt, genom i första hand gång och cykel, i andra hand med kollektivtrafik och i sista hand med bil.
- Målbild: Samhällsservice i form av utbildning och sjukvård ska i städerna och de mindre tätorterna främst lokaliseras till centrala lägen och på landsbygden främst till utpekade noder.
Motivering: Skolor, förskolor och äldreboenden är viktiga för stadsdelars och bygders utveckling och överlevnad. Sådana kan med fördel samlokaliseras för att kunna utgöra stadsdelscentran liksom annan typ av service som t ex posthantering.

Målbild för utbildning

- Målbild: Barn och unga ska ha möjlighet att gå på en förskola eller skola nära sitt hem.
Motivering: Skolors placering är strukturbildande för en stad. Skolan är viktig för familjers vardagsliv, en viktig arena för integration och del i skapandet av en lokal identitet för en tätort eller stadsdel. Närhet till skola och förskola gör att barn och unga får en god förankring i sitt närområde.
- Målbild: I Nyköping finns det goda förutsättningar att enkelt ta sig till och från förskola/skola på ett tryggt och säkert sätt.
Motivering: Det är hälsofrämjande för barnen att gå eller cykla till skolan själva, och det bidrar till att utveckla barnens självständighet. För att fler barn ska tillåtas ta sig självständigt till skolan behöver det finnas säkra gång- och cykelvägar till skolorna och möjlighet för barnen att säkert och tryggt kunna ta sig till kollektivtrafikens hållplatser. Av alla dessa skäl behöver kommunen noga överväga skolors lokalisering.
- Målbild: Förskole- och skollokaler och anläggningar ska planeras på ett sådant sätt och i sådana geografiska lägen att det ges möjlighet att nyttja för andra behov av samhällsservice.
Motivering: Skolors och förskolors potential som mötesplats för en stadsdel eller en bygd tas tillvara genom samlokalisering av samhällsservice och andra

lokala funktioner. Skollokalerna och tillhörande idrottshallar används för föreningsliv och möten, liksom skolgården för lek och spontanidrott utanför skoltid. En skola och förskola bidrar också till det flöde av människor som kan ge möjlighet till kommersiell service i tätorten eller stadsdelen. Detta bidrar också till ett utökat nyttjande av lokaler även på övriga tider på dygnet när lokalerna normalt inte används.

- Målbild: Alla barn ska ha möjlighet att leka utomhus i hälsosamma och inspirerande miljöer. Tillräckligt stora utemiljöer erbjuds i nära anslutning till förskolan/skolan. Motivering: Barns hälsa, lärande och utveckling påverkas positivt av att röra sig utomhus. Bra utemiljöer är tillräckligt stora för att slitaget på ytor och vegetationen inte ska bli för stort och för att ge utrymme för en variation av aktiviteter. Viktiga grundförutsättningar är en varierad topografi som stimulerar till rörelse, och rikligt med vegetation i form av träd och buskar.
- Målbild: I Nyköping har förskole- och skolmiljöerna nära till naturen bland annat i form av skolskogar och andra grönområden. Motivering: Skolmiljöerna stärker Nyköpings identitet som en hållbar kommun med starka natur- och vattenvärden.

Nedanstående är en modell som ger en översiktlig bild av vilka behov som finns av samhällsservice under olika perioder av ett liv. Modellen är uppdelad per år under översiktsplaneperioden samt sammantaget under hela perioden med antagandet att kommunen ökar med 700 medborgare/år:

Åldersgrupp	Genomsnitt per år 2020-2040		Hela perioden 2020-2040	
	Invånare	Behov	Invånare	Behov
0 år	38	6	117	
1-5 år		2,5 barngrupper	751	50 barngrupper
6-12 år	72	2,9 nya grundskoleklasser	1440	58 nya grundskoleklasser
13-15 år	36	1,2 högstadielklasser	729	24 högstadielklasser
16-18 år	48	1,6 gymnasieklasser	963	32 gymnasieklasser
19-34 år	147	37 utbildningsplatser	2947	737 utbildningsplatser
35-64 år	214	293 arbetstillfällen	4283	5856 arbetstillfällen
65-79 år	36	40 senior- och trygghetsbostäder	713	800 senior- och trygghetsbostäder
80-år	103	12 platser på särskilt boende	2058	249 platser på särskilt boende
Totalt	700		14000	

Källa: Strategienheten, Samhällsbyggnad

Vad gäller behov av platser i förskola och skola så visar modellen att det finns behov av nya platser i förskola, grundskola, gymnasium samt utbildningsplatser för vuxna genomgående under översiktsplaneperioden. Var dessa platser bör tillskapas blir beroende på var utbyggnad av nya bostadsområden sker, alternativt vilka befintliga bostadsområden som förtätas.

Målbild för samhällsservice

- **Målbild:** Gruppboende bör vara lokaliserade i bostadsområden med tillgång till goda kommunikationer och kommersiell service.
Motivering: Tillgången på boenden för funktionsnedsatta personer och personer som har svårt att själv anskaffa sig ett boende av olika anledningar ska vara god och i balans för att kunna erbjuda dessa personer ett gott boende inom kommunen.
Behoven är individuella men många personer önskar bo centralt i staden.
- **Målbild:** Nyköpings kommun ska verka för tillkomsten av olika former av bostäder för äldre, bland annat möjliggöra kvarboende, trygghetsboenden samt vård och omsorgsboende (äldreboende).
Motivering: Många äldre har önskemål om att få bo kvar i hemmiljön. Några viktiga faktorer är behov av tillgång till anpassad utemiljö, kommersiell service, kommunikationer, tillgång till träffpunkter, närhet till primärvården och närhet till hemtjänst.

Nedanstående är en modell som ger en översiktlig bild av vilka behov som finns av samhällsservice i form av vårdboenden. Modellen är uppdelad per år under översiktsplanepérioden samt sammantaget under hela perioden med antagandet att kommunen ökar med 700 medborgare/år:

	Genomsnitt per år 2020-2040	Hela perioden 2020-2040
Gruppboende LSS 9:9	3	60
Serviceboende LSS 9:9	3	60
Träningsboende LSS 9:9	3	60
Gruppboende/ Serviceboende Ej klassificerade LSS 9:9	1	20
Serviceboende SoL	4	80
Bostäder för personer med social problematik	40	800
Äldre-, demens- och korttidsboende, SoL	12	249

Källa: Bostadsförsörjningsstrategi för Nyköpings kommun antagen 2016

Strategier

Texten beskriver hur vi ska agera för att uppnå uppsatta målbilden för kapitlet.

Strategier (Ställningstaganden?) för utbildning

- Det ska finnas förskola i alla tätorter och stadsdelar. Kommunen ska sträva efter att barnen har en förskola på gång- och cykelavstånd från hemmet,

med goda möjligheter för föräldrar att lämna och hämta sina barn på ett hållbart och trafiksäkert sätt.

- Det ska finnas skola för yngre grundskoleelever (F-6 eller F-3) i alla tätorter och stadsdelar. Kommunen ska sträva efter att barnen har en skola på gång- och cykelavstånd från hemmet, med goda möjligheter för dem att ta sig mellan hemmet och skolan på egen hand på ett trafiksäkert sätt.
- Vid planering av nya stadsdelar ska ytor alltid avsättas för förskolor och vid behov grundskola (F-6 eller F-3).
- Högstadieskolor lokaliseras med fördel relativt centralt i staden eller på strategiska platser där skolans elever kommer från flera olika orter eller stadsdelar och har olika socioekonomisk bakgrund. Det ska finnas god tillgänglighet till skolorna med cykel och kollektivtrafik, så att eleverna kan ta sig till skolan på egen hand på ett trafiksäkert sätt.
- Gymnasieskolor bör lokaliseras centralt i staden där det är god tillgänglighet med cykel och kollektivtrafik, så att eleverna kan ta sig till skolan på egen hand.
- Kommunen ska sträva efter att ha vuxenutbildningen samlad i ett läge med god tillgänglighet med cykel och kollektivtrafik.
- I den fysiska planeringen ska kommunen ta hänsyn till eventuella framtida utbyggnadsbehov för befintliga och nya skolor och förskolor, och undanta den marken från annan exploatering.
- Bostadsbyggandet bör spridas ut i staden och kommunens tätorter, för att undvika tillfälliga stora elevkullar i en viss del av staden och för att stärka upp skolor i mindre tätorter.
- Skolor i mindre tätorter ska värnas så långt som det är ekonomiskt och pedagogiskt möjligt, eftersom de är mycket viktiga för tätorterna och en levande landsbygd.
- För att skapa mötesplatser, minska skadegörelse och kunna samnyttja parkering är det önskvärt att skolor i stadsdelar och i mindre tätorter lokaliseras nära andra besöksintensiva verksamheter som kultur- och fritidscenter och idrottsanläggningar.
- För att samhällets resurser ska nyttjas så effektivt som möjligt är det nödvändigt att skapa förutsättningar för samnyttjande av lokaler, till exempel idrottshallar eller samlingslokaler, och det civila samhällets behov ska tas i beaktande i planeringen.
- För flexibel användning över tid utifrån variationer i årskullarna och för möjlighet att samnyttja lokaler är det en fördel om förskola och skola är lokaliserade nära varandra, om detta inte gör att det blir så många elever på samma plats att trafikproblem uppstår.
- Kommunen ska behålla förskole- och skolfastigheter i Nyköpings tätort och i de kommunala kärnorna i kommunal ägo för framtida handlingsfrihet. Detta gäller särskilt centrala fastigheter. Även centralt belägna privatägda förskole- och skolfastigheter ska långsiktigt bevaras för skoländamål.

- Vid nyetablering av förskoleverksamhet är det viktigt med tillräckligt stor gård av god kvalitet för utevistelse. Friytan bör vara minst 40 kvadratmeter per barn där det är möjligt. Förskolebyggnaden kan vara i flera plan för att spara markyta.
- Vid nyetablering av skolverksamhet för yngre grundskoleelever (F–6) är det viktigt med tillräckligt stor gård av god kvalitet för utevistelse. Friytan bör vara 30 kvadratmeter per barn. Skolbyggnaden kan vara i flera plan för att spara markyta.
- Vid nyetablering av skolverksamhet för äldre grundskoleelever (7–9) och gymnasieelever är det viktigt med friyta av god kvalitet för utevistelse. Friytan bör vara 20 kvadratmeter per elev i årskurs 7–9.
- Storleken på gården kan om det är nödvändigt delvis kompenseras av god och trafiksäker tillgänglighet till annat intilliggande grönområde. Detta kan bli nödvändigt exempelvis vid expansion av en befintlig förskola eller skola, eller i vissa fall vid nyetablering, i stadsdelar som förtätas med fler bostäder och där mer mark för skola eller förskola inte finns att tillgå. Den kvarvarande friytan ska också utvecklas för att kunna vara en fullgod utemiljö för fler barn.
- Hänvisning till Riktlinje för friyta? som klargör kommunens tillämpning av Boverkets allmänna råd (2015:1) om friyta för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet.

Strategier (Ställningstaganden?) för sjukvård

- Många äldre har önskemål om att få bo kvar i hemmiljön. Några viktiga faktorer är behov av tillgång till anpassad utemiljö, kommersiell service, kommunikationer, tillgång till träffpunkter, närhet till primärvården och närhet till hemtjänst.
- Bostäder för funktionsnedsatta bör vara lokaliserade i bostadsområden med tillgång till goda kommunikationer och kommersiell service, både i central- och tätorten. Behoven är individuella men många personer önskar bo centralt i staden.
- Bostäder för personer som har svårt att själv anskaffa sig ett boende bör lokaliseras och integreras på olika platser, främst i centralorten.
- Vårdcentraler/enheter för närsjukvård lokaliseras med fördel i kommunala eller lokala kärnor. Det innebär placeringar i bostadsnära lägen, i närheten av annan samhällsservice och med god tillgänglighet för gång, cykel- och kollektivtrafik.
- I den fysiska planeringen ska kommunen ta hänsyn till eventuella framtida utbyggnadsbehov för befintliga och nya anläggningar för sjuk- och hälsovård, och undanta den marken från annan exploatering.
- För att samhällets resurser ska nyttjas så effektivt som möjligt är det nödvändigt att skapa förutsättningar för samnyttjande av lokaler inom vård- och omsorg, men även understödande verksamheter.

En central komponent i en strategi för vård- och omsorgsboenden är de privata aktörerna och hur de kan tänkas agera. Det krävs långsiktighet, transparens och ett helhetsperspektiv för att på ett framgångsrikt sätt hitta de kommunala strategierna vid nyetablering av vård- och omsorgsboenden.

- Mellankommunala frågor
  - Vilka mellankommunala frågor finns inom det kapitlet omfattar? Ej aktuellt.

Fritid, idrott och kultur

Definition

Följande lokaler ryms inom begreppet "Fritid, idrott och kultur":

- fritids- och idrottsanläggningar
- kulturlokaler (teatrar, regionsmuseum, bibliotek, kulturskola, etc)
- övriga besöksanläggningar såsom kyrkogårdar

Avgränsning (hanteras inte i detta kapitel): religiösa anläggningar såsom kyrkor, moskéer och synagogor.

Nuläge, styrkor och svagheter på kommunnivå (SWOT)

Idrott och fritidsanläggningar

- Det finns 30 kommunala gymnastiksalor i Nyköpings kommun. Det finns även några enstaka mindre privata. Den största privata ägs och drivs av Orio.
- Det finns 15 kommunala fotbollsplaner, varav tre av dessa är konstgräsplaner. Totalt 7 stycken "11 mot 11", två stycken "9 mot 9", tre "7 mot 7" och tre "5 mot 5". Det finns en hel del fotbollsplaner runt om i kommunen som drivs av föreningar, till exempel Krikonbacken (Harg), Nävekvarn, Sjösa, Vrena, Enstaberga med flera. På några skolgårdar finns mindre "multiplaner" med "konstgräskaraktär".
- I och omkring hamnen finns kanotstadion, beachvolleyplan och en basketbana. Det finns också beachvolleybollplaner vid Frisksportartorpet, Oppeby som drivs av Nyköpings Frisksportklubb.
- På Rosvalla finns även en tennishall med tre banor och två utebanor som ägs och drivs av Nyköpings Tennisklubb och två kommunala ishallar. Här finns även en bowlinghall som drivs av ett privat företag samt en fäktnings- och danslokal.
- Det finns två basebollplaner, en kommunal (vid Rosvalla) och en föreningsdriven (på Arnö).
- Det finns 14 gym i centrala Nyköping som drivs av olika företag och föreningar. Dessutom finns två lokaler anpassade för "föreningsgym" på Rosvalla. I Jönåker, Nävekvarn och Stigtomta finns också gym.
- Kampsport bedrivs på Rosvalla och i några olika lokaler runt om i Nyköping, såsom i Harg och Högbrunn bland annat.
- Golfbanor: Jönåker, Kiladalen och Nyköpings Golfklubb bedriver "långgolfverksamhet". Det finns även en så kallad Pay & Play-golfbana på Skavsta. Minigolf går att spela i Nyköpings hamn där Nyköpings Minigolfklubb bedriver verksamheten.

- Motorsport: På Björshult håller SMK Nyköping till. Där kan man köra folktrace, rallycross och karting/crosskart. SMK arrangerar även rallyn.
- Vid Svansta finns en Speedwaybana som drivs av Griparna Speedway. Bredvid speedwaybanan huserar Nyköpings Motorsällskap. Där finns 3 banor för cross (motorcykel), en enduroslinga på ca 8 kilometer, extrem Enduro Arena och extremenduro-områden, ca 10 fasta Trial sektioner och områden för trialträning samt en BMX-bana (cykel).
- Fotbollsgolf finns vid Nyköpings GK, Ryssbergen
- Frisbee-golfbana drivs av NSF's scoutkår som även har en Scoutstuga i Hovra
- Gokart finns en inomhusbana på Sunlight.
- Sörmlandsleden– naturens pärla i Sörmland. En 1000 kilometer lång vandringsled som slingrar sig genom ett mycket omväxlande natur- och kulturlandskap samt förbi historiska minnesmärken. Där finns allt från öppna landskap till vildmark, sjöar i mängd och härliga kuststräckor. Längs leden finns slingor i olika längder, från någon timmes vandring till en dagstur.
- Motionsspår/skidspår: Det finns cirka 8 stycken motionsspår/slingor i kommunen. Sex av dessa är föreningsdrivna. Kvalitén och längden på dessa varierar. (Jönåker Vrena, Enstaberga (elljus), Ryssbergen, Ålberga, Nävekvärn (elljus) och tre kommunala (Ekensberg (elljus), Hållet (elljus), Arnö). Det finns även en promenadvänlig slinga som kallas för Hälsans Stig i centrala Nyköping. Den är 6 km lång och drivs av Nyköpings kommun tillsammans med Föreningen HjärtLung.
- Skytte: Nyköpings Jakttskytteklubb har en skyttebana vid Vithälla (Skavsta 8:2). Vid Koxäng bedriver Nyköpings Skyttegille en bana. Sjösa skytteförening har en skjutbana vid Högekärr. Vrenaortens skyttegille har en skyttebana i Vrena och bedriver inomhusverksamhet i Vrena skola. På Rosvalla finns möjlighet för luftgevärsskytte inomhus. Tunabergs jakttskytteklubb ligger i Nävekvärn och har en Skeetbana, en trappbana samt en älgbana.
- Bågskytte: Stenbro Bågskyttesällskap bedriver bågskytte utomhus vid Stenbro. Nyköpings Bågskytteklubb har en bågskyttebana utomhus vid Malmbryggshage. Det finns en lokal för bågskytte inomhus på Rosvalla.
- Skidanläggningar för nedförsäkning finns i Ryssbergen, där anläggningen drivs av Friluftsförbundet samt i Ålberga, där Ålberga GIF driver anläggningen.
- Nyköpings modellklubb (RC) bedriver verksamhet på Brandholmen med bilar och flygplan. De har även en sektion med båtar.
- Hundverksamhet bedrivs av Nyköpings Brukshundsklubb vid Oscarsberg, föreningen Hundfolket bedriver verksamhet i Ekensberg samt till viss del på Rosvalla. Dessutom finns en hel del företag som bedriver hundverksamhet runt om i staden.
- Nyköpings kanotklubb har ett klubbhus på Brandholmen och använder sig naturligtvis även av kanotstadion. Nyköpings forspaddlare har sitt klubbhus och sin verksamhet vid Perioden

- Kolonilotter (till exempel i Ängstugan, Ekebydal, Spinnerskan, Anderslund, Rosenhill).
- Hjortensbergsbadet drivs på entreprenad av Medley, där en hel del föreningar även bedriver simundervisning.
- Nyköpings fallskårsklubb och Nyköpings Flygklubb har klubbstugor och verksamhet på Skavsta.
- Det byggs en ridanläggning i Flättna som beräknas vara klar 2021. Ridspår finns i Ryssbergen och Janstorpsskogen.
- Lekplatser. Det finns dels fem stycken tema-lekplatser av större karaktär. Utöver det finns ett stort antal mindre lekplatser i olika bostadsområden, vissa kopplade till eller i närheten av förskolor och skolor.

Det finns ett antal styrkor vad gäller idrottsanläggningar:

- Det finns en bra bredd på idrottsanläggningar i kommunen.
- De flesta är välanvända och bra utrustade.

Svagheter vad gäller idrottsanläggningar:

- Många gymnastiksalar är ganska slitna och små.
- Det finns många "traditionella" gymnastiklokaler som tyvärr är svåra att ställa om till de nya behoven som kommer med, dels nyinflyttade medborgare samt utvecklingen inom idrottsområdet.
- Det finns några stora anläggningar som drivs av föreningar där det snabbt kan bli ändrade förutsättningar ekonomiskt och det kan snabbt bli stora problem för dessa om de behöver göra större investeringar.

Kulturlokaler

Definitionen av kulturlokaler är lite komplicerad eftersom det är ett brett begrepp. I denna sammanställning är inte kyrkor, slott och herrgårdar med.

- Nyköpings kommun har tre kulturlokaler, Culturum, Nyköpings Teater samt Träffen. Hela Bryggeriområdet skulle kunna ses som en kulturlokal som ägs av Nyköpings kommun och hyrs ut till olika kulturändamål/verksamheter.
- Teater Sörmland och Propellerteatern har kulturlokaler i närheten av Bryggeriområdet.
- Det finns cirka sju gallerier, samtliga privatägda.
- NK-villan, vars byggnad är kommunalägd men drivs av en förening.
- Slakthuset och Magasinet, som är föreningsdrivna kulturhus.
- Studieförbundet driver ett musikhus.
- I Nyköping finns tre museer och ett är under uppbyggnad. F11 Museum, Stafsjö Bruksmuseum och Stadsvakten är tre föreningsdrivna museer. Sörmlands Museum är under uppbyggnad (klart 24 nov 2018). Dessutom finns Gripemuséet som kommer att ingå i Sörmlands Museums lokaler.

- Kulturskolan finns på ett flertal ställen i kommunen och bedriver verksamhet för barn och ungdomar inom bild/film och hantverk, dans och rörelse, musik och produktion samt teater och drama.
- Bibliotek: Stadsbiblioteket i centrala Nyköping, kommunalsbibliotek i Stigtomta skola och en bokbuss.
- Aulor i skolorna Tessin, Omega, Gripe och Nicolai används i olika syften, t ex större framträdanden och teateruppsättningar.

Nyköping har cirka 400 föreningar. Dessa finns samlade i ett föreningsregister under Nyköpings kommuns hemsida: <http://fri.nykoping.se/forening/default.aspx>

Styrkor inom området för kulturlokaler:

- Ett varierat utbud

Svagheter vad gäller kulturlokaler:

- Många lokaler/anläggningar är slitna och i behov av upprustning.
- Den geografiska spridningen av lokalerna.

Övriga besöksanläggningar

Kyrkogårdar upptar en del av den grönyta som finns i kommunen idag. Det finns ett antal stora kyrkogårdar centralt och många mindre på landsbygden, i anslutning till kyrkor. Det finns inte några behov av ytterligare mark för kyrkogårdar under översiktsplanens period fram till 2040 och inte heller under överskådlig tid efter det.

Målbild

Målbilden för fritid, idrott och kultur i Nyköping (gröna siffror indikerar koppling till hållbarhetsmålen):

- **Målbild:** Utrymme för kultur- och fritidsverksamhet ska finnas i varje centralort, tätort, småort och landsbygd.
Motivering: Om kommunens innevånare har tillgång till ytor och anordningar för aktiviteter nära sitt boende, stimuleras de att röra på sig och att träffa andra människor med liknande intressen. Det innebär att det har stor betydelse för folkhälsan (3) att ytorna finns, är rätt placerade för sin användning, att de är lättillgängliga och att de utformas och upplevs som trygga att vistas på.
- **Målbild:** I Nyköping ska miljöer som har stor betydelse för friluftsliv, rekreation och fysisk aktivitet beaktas i planeringen och åtgärder som påtagligt kan skada dess värden ska undvikas (15).
Motivering: En hållbar utveckling av kommunens fritid-, idrotts- och kulturfunktioner främjas genom att säkerställa en hållbar markanvändning.
- **Målbild:** I Nyköping har alla människor lätt att ta sig till områden (11) med fritid-, idrotts- och kulturfunktioner. Idrottsplatser, i första hand för spontanidrott och för lokala klubbar med ungdomsverksamhet, bör vara tillgängliga inom gång- eller cykelavstånd från bostaden. Det ska finnas goda friluftsmöjligheter i lättillgängliga och natursköna områden med ett rikt djur- och växtliv (3).
Motivering: Det handlar om att tillgängliggöra fritid-, idrotts- och kulturfunktioner för olika grupper av människor, med fokus på de som har extra svårt att ta sig till dessa funktioner.
- **Målbild:** Nyköpings kommun har målet att utbudet av kultur- och fritidssysselsättningar ska vara brett och stämma med de behov som finns i befolkningen, med utgångspunkt i att säkerställa jämlikhet och jämställdhet (5, 10).
Motivering: Ett rikt kulturutbud förutsätter att det finns byggnader och iordningställda platser för olika kulturaktiviteter som teatrar, konserthallar, bibliotek, kulturskolor, museer och utrymmen utomhus på torg, i parker och i naturen för olika arrangemang. God tillgänglighet till offentligt finansierad kulturverksamhet och ett aktivt föreningsliv är de viktigaste förutsättningarna för ett demokratiskt kulturutbud. Det förutsätter tillgång till anordningar som kulturlokaler, sporthallar, bollplaner, golfbanor, skidbackar, motions- och vandringsspår, bad- och rastplatser, båthamnar och liknande.
- **Målbild:** Anläggningar för fritid, idrott och kultur ska kunna fungera som bryggor mellan olika områden i samhällsplaneringen (10, 11).

Motivering: Större idrottsplatser som används av flera olika bostadsområden kan bidra till att öka integrationen mellan grupper som annars inte möts. Motionsspår och gångvägar kan binda ihop bostads- och grönområden liksom odlingslotter, större bollplaner och lekplatser om de placeras mellan bostadsområden och på så sätt bidra till integration.

Utifrån antagande om en viss befolkningsutveckling (ökning på 700 personer/år) finns nedan beskrivet behovet av samhällsservice i form av fritid, idrott och kultur:

	Genomsnitt per år 2020-2040	Hela perioden 2020-2040
Fotbollsplaner	0,5	11
Idrottshallar	0,6	12
Kulturlokaler/Samlingslokaler	0,4	8

Källa: Strategienheten, Samhällsbyggnad

Denna modell ska användas vid planering av nya bostadsområden och i områden som förtätas för att säkra att anläggningar och lokaler för samhällsservice inte tappas bort i planeringen.

Strategier

Strategi beskriver hur vi ska agera för att uppnå uppsatta mål för kapitlet.

- Antalet idrottsanläggningar och kultur/samlingslokaler i Nyköping ska utökas i takt med befolkningsökningen enligt modellen för behov av samhällsservice som finns beskriven i översiktsplanen.
- Kulturlivets fysiska yttringar i lokala stadsdelscentrum, i mindre tätorter och i bostadsområden ska stärkas. Kommuninvånarnas behov av kultur ska tas i beaktande i större förtättnings- och nybyggnadsprojekt av bostäder.
- Kommunen ska verka för tillskapandet av kultur- och fritidscenter i strategiska lägen. Dessa center ska fungera som lokala mötesplatser och nav i tätorter och stadsdelar och blir i en större utsträckning avgörande för att fylla behovet av lokala centrumfunktioner. Att det civila samhället ges möjlighet att aktivt ta plats i centren är av avgörande vikt. Kommunen ska därigenom verka för att det finns lokaler, platser och arenor för teater, dans och konst etc. i kommuninvånarnas närhet.
- Kultur är viktigt för att skapa attraktiva mötespunkter och bör ges möjlighet att inrymmas i områden som utpekats för funktionsblandning, handel och bostäder.
- Kultur i den offentliga miljön bidrar till att skapa attraktiva mötesplatser. Kommunen ska stödja och uppmuntra kulturella inslag och konstnärlig förnyelse, särskilt temporära utställningar och liknande. Kommunen ska verka för att den offentliga utsmyckningen vid nybyggnationer i hög grad sker samordnat.
- Vid planering och utformning av bostadsnära offentliga lokaler ska man där så är möjligt ta hänsyn till att lokalerna bör kunna användas kvällstid, för kultur- och föreningsliv.
- I den fysiska planeringen lämnas utrymme för att alla människor (med fokus på barn, unga och människor med funktionsvariation) i kommunen ska ha

tillgång till fritid, idrott och kultur i närheten av sitt boende eller genom att kunna ta sig till platser där funktionerna finns på ett bra sätt, genom i första hand gång och cykel, i andra hand med kollektivtrafik och i sista hand med bil. Det handlar om att skapa god tillgänglighet i både ny och befintlig bebyggelse.

- Utbyggnad av kollektivtrafiken är nödvändig och ökar rörligheten för alla, men speciellt för kvinnor, barn, ungdomar och pensionärer. Det gynnar även möjligheten för dessa grupper att delta i kultur-, idrott- och fritidsutbudet inom kommunen. Detta bör prioriteras.
- Befintliga markområden för rekreation, lek och motion ska säkras och utvecklas och mark ska reserveras i nya strategiska lägen.
- Genom att förstärka kopplingar mellan fritidsområden, kulturlokaler, idrottsanläggningar, parker och naturområden med gröna stråk, gång- och cykelvägar, skapas ett rekreationslandskap som sammantaget får ett större rekreativt värde än de ingående delarna var för sig.
- Lämpligt placerade grönytor som används för picknick, lek och sport har ofta samtidigt en viktig roll som plats för möten mellan människor. Ytorna kan även användas för musikevenemang, friluftsteater, festligheter, föreningsaktiviteter och dylikt. I vissa fall kan det då vara bra med en fast utomhusscen. Sådana platser bör ha en egen karaktär och identitet, till exempel med hjälp av offentlig konst. I en socialt hållbar kommun måste platser för fritidsverksamheter underhållas och utvecklas, gärna i samverkan med föreningslivet och andra användare.
- Att skapa badplatser i tätortsnära lägen är prioriterat. På så vis blir bad lättillgängliga för en stor målgrupp och kan nås även utan bil. Vid etablering av nya badplatser ska tillgänglighet för människor med funktionshinder säkerställas.
- Kommunen ska verka för större funktionsblandning inom kultur- och fritidsanläggningar. Med fler målpunkter samlade på samma plats och med flexibla lokaler skapas bättre möjligheter att möta dagens och framtidens skiftande behov inom kultur och fritid. Skollokaler är en viktig plats även för fritidsaktiviteter och behöver vara ändamålsenliga även för dessa behov.
- Både tävlingsinriktade och icke tävlingsinriktade hälsofrämjande aktiviteter ska främjas. Det behövs flexibla lokaler så att de även som ägnar sig åt mindre sporter har någonstans att vara. Hallar för olika idrottsaktiviteter tar stor plats och kräver stora investeringar. De ska därför användas effektivt och samutnyttjas av verksamheter som drivs på olika tider. I takt med att fler stadsmässiga miljöer utvecklas i kommunen kan hallar och anläggningar integreras i stadsmiljön. Genom att bygga tak över fotbollsplaner minskar behovet av fotbollsträning i befintliga idrottshallar, vilket gör att det blir mer utrymme till inomhusidrotter.

- Det är viktigt med ett fritidsutbud nära hemmet som kan stimulera till lek, spontanidrott och motion. Spontanidrottsplatser fungerar som platser där unga och gamla, flickor och pojkar möts.
- Kommunen ska i planeringen av nya idrottsanläggningar beakta olika idrotters behov utifrån ett tillgänglighets- och jämställdhetsperspektiv.

Mellankommunala frågor

Vilka mellankommunala frågor finns inom det kapitlet omfattar?

- Läns museet är en regional målpunkt för kultur.

